

ימי הפורים שישי ושבת - י"ד וט"ו באדר תשפ"א

בירושלים ת"ו ו"במוקפים" - פורים משולש

מלכה במלכה נפגשו - שבת המלכה ואסתר המלכה

"וליהודים הייתה אורה ושמחה" ומעין עולם הבא - יום "שבת מנוחה"

בירושלים עיה"ק שתי ה"מלכות" משמשות יחד בכתר אחד - ט"ו באדר ביום שבת קודש, ומשלשים בשילוש ימים בקודש, יום הפורים כפול ומשולש - שישי, שבת וראשון, כשבכל יום זוג מצוות: ביום שישי - מקרא מגילה [שמא יעבירוה בשבת ברשות הרבים במקום שאין עירוב] ומתנות לאביונים [מפני "שעיניהם של העניים נשואות למקרא המגילה"] בשבת קדש - "על הניסים" וקריאת פורים. וביום ראשון - סעודת פורים [שאם תיערך בשבת, אינה ניכרת כסעודת פורים] ומשלוח מנות [שמא יעבירוה בשבת ברשות הרבים, במקום שאין עירוב].

ימי הפורים ביום שישי ושבת ובירושלים "פורים המשולש" אירעו לאחרונה לפני 13 שנה - תשס"ח, בדפים שלפניכם פירוט ההלכות והמנהגים לפורים הנדיר זהשתא, כולל פירוט מיוחד ל"בן כרך" שהלך ל"עיר" או להיפך, שדיניהם מיוחדים לשנה זו. ובתוספת חידושי הלכה רבים, לצערנו מקיימים אנו השנה את ימי הפורים, עדיין, בצל ה"קורונה", מהרה יסיר "המלך" - מלכו של עולם, כתר [ה"קורונה"] וכל מגיפה מעלינו ומעל כל העולם, "וישם כתר מלכות" בראש "בני מלכים" עמו ישראל, ויתקיים בנו "קיימו וקבלו עליהם היהודים" לעבדו בלבב שלם ולעשות רצונו יתברך בבריאות שלימה, בשמחה ובטוב לבב כל הימים

"משנכנס אדר מרבים בשמחה"

"משנכנס אדר מרבים בשמחה" "ומי שיש לו דין עם נוכרי, יישמט ממנו ככל שיוכל עד אדר" (גמ' תענית כ"ט ע"ב). וברש"י: "מרבים בשמחה" - "באדר וניסן, ימי ניסים היו לישראל - פורים ופסח" מרבים בשמחה מיום א' דראש חודש - ש"ך בסוף ספר "תקפו כהן". ובאדרת אליהו (למרן בעל בן איש חי) משפטים, שהשמחה צריכה להתחיל משעת המולד [- יום שישי ל' שבט שעה 16, 19 דקות ו 4 חלקים], כמשמעות דברי פמ"ג לשולחן ערוך תקנ"א, ב. "וממשיכים בעבודה זו של הריבוי בשמחה מיום ליום, להרבות שמחה מדרגות רבות, כי ע"י התחדשות השמחה תגדל הכרת הטוב ותתרבינה הנדיבות והאהבה" (הגר"א דסלר זצ"ל ב"מכתב מאליהו" ח"ב עמ' 125).

הערה: "מנהג לתלות טבלאות מצוירות [שלטים] "משנכנס אדר מרבים בשמחה" ויש תולים על המקום שמשאירים בבית ללא טיח זכר לחורבן, כדי לכסותו, ולהזכיר שהוא זמן שמחה" (פסקי תשובות תרפ"ו, ה).

רבים שואלים: כיצד "מרבים בשמחה"? הרי משתדלים אנו לקיים בכל יום "עבדו את ד' בשמחה" בקיום "שני תמידים כהלכתם" - "שיויתי ד' לנגדי תמיד" "וטוב לב משתה תמיד"? [-פתיחת וסיום שולחן ערוך חלק אורח חיים] ? במה נרבה בשמחה יותר מכך ? ...האם נרבה יותר בחיוכים ? ... בריקודים? ... אולי נלגום מידי פעם מעט יין, שהוא בריא ללב, ונקיים: "ישמח לב מבקשי ד'" ? ואכן, בנימוקי או"ח לסי' תרפ"ו מנמק מדוע לא הזכירו הרמב"ם והשו"ע "משנכנס אדר מרבים בשמחה", כשם שהביאו משנכנס אב וכו' ? "שריבוי בשמחה הוא דבר התלוי בלב, ולא פרטו חז"ל כדת מה לעשות לריבוי השמחה בחודש זה, מה שאין כן, המיעוט באב מפורט בחז"ל.

שמחת אמת כהלכתה

יש לדעת, כי השמחה אינה דבר שיגיע ואז..... **שמחה היא כבר תוצאה, ישנו תנאי מקדים, כדי לזכות לשמחה אמיתית ושלמה, מלמדנו דוד המלך ע"ה בפסוקים מפורשים: השמחה מקומה בלב:** "ישמח לב מבקשי ד' (תהלים ק"ה, ג) וכדי שתשכון השמחה בלב צריך שיהיה הלב ישר - "אור זרוע לצדיק וליישרי לב שמחה" (תהלים צ"ז, י"א) ובפסוק נוסף: "שמחו בד' וגלו צדיקים והרנינו כל ישרי לב" (שם ל"ב, י"א). ואם ישאל השואל: מהו "לב ישר" ? איה הסרגל בו נוכל למדוד את "ישרות לבנו" ? והאם ישנה דרך ליישר את הלב ? כדי לזכות לשמחה ? **התשובה** בפסוק נוסף, כמרשם של רופא: "**פיקודי ד' ישרים משמחי לב**" (תהלים י"ט, ט) אמנם כן, הריבוי בשמחה **באדר ובכל עת**, הינו על ידי "**פיקודי ד'**" קיום מצוותיו יתברך, והדקדוק בקיום ההלכה שהם "**משמחי לב**" כי אין שמחה אמיתית ושלימה שורה בלב האדם, אלא כשליבו ישר, עם רצון ד', ואז מרגיש האדם מאושר, מלשון - אושר, ומלשון - אישור, כי אין שמחה כהתרת הספיקות, כאשר בכל אשר יפנה, פותח האדם שולחן ערוך, ספר הלכה, וכשצריך, מקיים "עשה לך רב" ומקיים "בטל רצונך מפני רצונו" יתברך. אין לך דבר, המשרה שמחה אמיתית, רוגע ושלוה, והרגשת סיפוק ושלימות יותר מכך, בכל עת ובכל מצב.

באדר, מרבים בכל שמחה של מצווה

מורי ורבי הגאון רש"ז אויערבך זצ"ל מבאר את מהות השמחה בפורים ובכל חודש אדר: שמרבים בהם - **בכל דבר המרבה בשמחה, וכלשונו: "ואינו צריך לדעת ממה הוא שמח" ובכל שמחה של מצווה, מתקיים מרבים בשמחה.** בדומה לדברי, הגר"ח קנייבסקי שליט"א ב"דרך שיחה" פרשת מקץ: "אם יש לו סיום או כל שמחה, ומסיבת מריעים, אם אפשר, יקבעם באדר, ואם אין לו שמחה, ישתה קצת יין בכניסת החודש".

יום שישי א' דראש חודש אדר

מצוה להסתפר ולקצוץ הציפורנים בערב שבת (שו"ע או"ח ר"ס, א). יש שאין מסתפרים ואין קוצצים ציפורניים **בראש חודש**, אפילו חל בערב שבת, כי כן ציווה רבי יהודה החסיד (משנ"ב שם, ז בשם המג"א). ובני **ספרד** יש שכתב, שלא חששו שלא לקצוץ ציפורניים בראש חודש (שו"ת אור לציון ג, פ"א). **למעשה**, בשבוע זה, מקדימים לקצוץ ביום חמישי, ואף שבמשנ"ב שם, ו שביום ה' אין נוטלים ציפורניים מפני שהן מתחילות לחזור ולצמוח ביום השלישי לקציצתן, ואין זה כבוד השבת [ובכף החיים בשם מגיד מישרים, שהקציצה ביום ה' נראית כמתכוננים ליום של הישמעאלים], מכל מקום, השבוע שאי אפשר לקוצצם בערב שבת, עדיף ביום ה' מיום ד' שברביעי אין ניכר שהקציצה לכבוד שבת.

שבת פרשת משפטים - ב' דראש חודש - א' אדר - פרשת שקלים

בזמן שבית המקדש היה קיים, היו מכריזים מראש חודש אדר ואילך שעל הציבור להביא מחצית השקל לבית המקדש עבור קורבנות תמידים ומוספים של הציבור. **תקנו חז"ל** זכר למקדש לקרוא את פרשת שקלים בשבת שלפני הכניסה לחודש אדר, ומקיימים בכך "ונשלמה פרים שפתינו" (משנ"ב תרפ"ה, ב). מוציאים **שלשה** ספרי תורה וספרדים אומרים: "מי לא יראך וכו' " וקוראים: **בראשון** - ו' קוראים בפרשת משפטים **בשני** - קריאת ראש חודש ואומרים "חצי קדיש" ובשלישי - מפרשת "כי תישא את ראש בני ישראל וגו' " (שמות ל, י"א) והספרדים כופלים "חצי קדיש".

ישנם רק שני ספרים: בשני קוראים קריאת ראש חודש, וחוזרים ופותחים את הספר הראשון לקריאת שקלים (רמ"א תרס"ט). והעיר ידי"ן הרה"ג ר' אליעזר שטרנפלד שליט"א עפ"י הביה"ל

שם, דהיינו דווקא אם הספיקו לגלול את הראשון לפרשת שקלים, ואם לאו יקראו בספר השני גם את שקלים. **ההפטרה: לאשכנזים** - "בן שבע שנים וגו' " (מלכים ב, י"א) ול**ספרדים** - "ויכרות יהודע וגו' ומוסיפים פסוק ראשון ואחרון מ"השמים כיסאי" **אין אומרים** אב הרחמים ולא צדקתך וגו' במנחה

שבת פרשת "תרומה", ח' אדר - פרשת "זכור"

תקנו חז"ל לקרוא בשבת שלפני פורים **פרשת מחיית עמלק** לזכור מעשה עמלק, ואף שהזכירה היא פעם ב"ב חודש, הסמיכה לפורים, להסמיך מחייתו למעשה המן שהיה מזרעו, כנאמר "והימים האלה **נזכרים ונעשים**" (אסתר ט, כ"ט) - להקדים זכירה לעשייה (משנ"ב תרפ"ה, א).

מוציאים שני ספרי תורה: **בראשון** קוראים פרשת תרומה, ובשני מפרשת כי תצא: "זכור את אשר עשה לך עמלק" (דברים כ"ה, י"ז). אין אומרים "אב הרחמים" אך אומרים "צדקתך וגו' " במנחה.

בקריאה זו, מקיימים **מצוות עשה לזכור מעשה עמלק**, שנאמר: "זכור את אשר עשה לך עמלק וגו'" (דברים כ"ה, י"ז) ולא תעשה: "**לא תשכח**". ומצוות הזכירה בקריאה מתוך ספר תורה מהודר ובדוק, ומשתדלים לשמוע, כל אחד בהברת עדתו, אף שאין זה מעכב בדיעבד, ויכוונו הקורא, העולה, והשומעים לצאת ידי חובת זכירת מעשה עמלק ומחייתו.

מי שלא שמע "זכור" בשבת, יכול לצאת בשמיעת קריאת "ויבא עמלק וגו'" בפורים בבוקר (מג"א), אמנם, המשנ"ב בסי' תרמ"ה, א תמה, הרי לא נזכר שם, לא "זכור" ולא "לא תשכח" ?

הערה: אין נכון לקדש ולאכול לפני קיום מצוה דאורייתא של שמיעת קריאת זכור, אלא אם כן, בשעת צורך גדול, ולאכול פחות מ"כביצה" (56 גרם). כבסי' תרנ"ב, לעניין אכילה קודם נטילת לולב, בסוכות. **נשים** מותרות, כשצריכות לכך, לקדש ולאכול לפני שמיעת "זכור". אבל נערה, שהיא בשנה שלאחר שנעשתה בת מצוה, ושומעת "זכור", ראוי לה להימנע בשנה זו, מלקדש ולאכול לפני השמיעה, כיון שזו לה הפעם הראשונה, לקיים מצווה, שחיובה, ייתכן, מהתורה (הגר"מ שטרנבוך שליט"א ב"מועדים וזמנים", פורים).

חובת אישה בזכירת עמלק

כתב ספר החינוך מצוה תר"ג: "ונוהגת מצוה זו בכל מקום [בין בא"י בין בחו"ל] **בזכרים** כי להם לעשות המלחמה ונקמת האויב, **ולא לנשים**" ויש שתמהו: הרי אינה מצוה "שהזמן גרמא" ? ויש בה גם "לאו" ? ואם הנשים (אימהות, גנות ומטפלות) לא תזכורנה, איך יזכרו הקטנים? **ואמנם, למעשה** כתב כף החיים תרפ"ה, ל: "בעיקר המצווה ודאי חייבות ואם באות לשמוע יש להן שכר". ואכן בעל "ערוך לנר" הגאון רבי יעקב עטלינגר זצ"ל עשה בשבת זכור, את המוטל על המשרתת היהודייה בבית, כדי שתתפנה לשמיעת "זכור" **ובשו"ת יחווה דעת א, פ"ד:** "ראוי ונכון שנשים היכולות לבוא לעזרת נשים של בית הכנסת בשבת זכור לשמוע הקריאה תשתדלנה לעשות כן, לצאת ידי כל הפוסקים, ומה' יישאו ברכה".

במקומות שקובעים קריאת זכור מיוחדת לנשים: יוציאו ספר תורה כשיש שם עשרה גברים, ולא יברכו על הקריאה - שו"ת מנחת יצחק ט, סח ובילקוט יוסף חלק ב עמ' קלו. **נשים, שאינן יכולות לבוא לבית הכנסת**, כגון יולדת והמטופלת בילדיה - פטורות. ואפילו רגילה בכל שנה לשמוע הקריאה - אינה צריכה התרה, ונכון שתקראנה פרשת זכור בביתן, מתוך החומש - שו"ת תורת חסד, ל"ז משנ"ב תרפ"ה, י"ז, שו"ת אבני נזר, תק"ט תורה לשמה, קפ"ז מנחת אשר (וייס) ה, מ"ח ושו"ת יביע אומר ח"י יו"ד, ז.

מצוות הפורים

מהותן וקיומן למעשה השנה - תשפ"א בערי ה"פרזים" ובירושלים ו"המוקפים"

א. תענית אסתר. ב. קריאת המגילה. ג. משלוח מנות. ד. מתנות לאביונים. ה. סעודה ושמחת פורים.

ההשתייכות ליום הפורים - "אין לך אדם שאין לו מקום (אבות ד, ג)

עיקרי הכללים הקובעים את השתייכותו של אדם ליום הפורים

("בן עיר" ו"בין כרך", ו"בן עיר" שהלך לכרך ו"בן כרך" שהלך לעיר)

מרדכי ואסתר בהסכמת ראשי הסנהדרין שתקנו ימי הפורים, קבעו מראש "להיות עושים את יום ארבעה עשר לחודש אדר ואת יום חמישה עשר בו, בכל שנה ושנה" (אסתר ט, כ"א) ומובא בשם מרן החת"ס זי"ע, מדוע לא נקבע יום אחד בכל העולם? כדי, שלא יהא עם שלם עוסק במשתה ושמחה באותו יום, ותורה מה תהא עליה? על כן, בכל אחד מימי הפורים חלק מקיימים פקודי ד' משמחי לב בלימוד התורה (ובימנו נתקיימו דבריו, כשאלפי אלפים לומדים אבות ובנים בימי סגר ה"קורונה" כמובן בבתייהם) בעת אשר היהודים אשר במקומם יום פורים, אוכלים ושותים בשמחה של מצווה.

הלכה למעשה

שיטת המשנה ברורה שהקובע למעשה, בכל שנה, היכן נמצא האדם בעלות השחר של בוקר הפורים (פרזים או מוקפים) כמו כן לדעת מרן החזון איש הקובע גם כן מה הייתה דעתו של האדם בכניסת הלילה היכן עתיד להיות מחר בתחילת יום הפורים. אבל, הגדרת "בן כרך" בפורים המשולש - תלויה במקומו בתחילת יום י"ד באדר - עלות השחר - 4:40 שאז חלה חובת מצוות פורים גם על בני הכרכים בשנה זו (הליכות שלמה כ"א, א) כיון שביום ט"ו בשנה זו אין נוהגות בו מצוות הפורים (והזכרת על הניסים וקריאת התורה - אינן מעיקר מצוות הפורים) בשנה כזו, יש לומר, שכולם מודים לשיטת הרא"ש מגילה, ג שגם בשאר שנים תלויים כולם ביום י"ד.

יש לדעת: בכל שינוי בתכנון או כשהשתבשה התוכנית יש להתייעץ במורה הוראה.

דיני התנועות האפשריות ממקום למקום ב"פורים משולש" תשפ"א

"בן כרך" שהלך ל"עיר"

א. בן ירושלים או כרכים המוקפים חומה מימות יהושע [- יפו העתיקה, קיסריה, יריחו העתיקה, עכו העתיקה, טבריה באזור המלוונות ליד הכנרת, מרכז בית שאן (באזור תחנת "אגד", דרום אשקלון ובעיר פראג בצ'כיה באזור בית הכנסת "אלט נוי"] שנסע ביום שישי - י"ד אדר ל"ערי הפרזים" [כגון בני ברק, אשדוד, באר שבע, מודיעין עילית, ביתר, לונדון, אומן או דובאי ולכל ארצות העולם פרט לעיר שושן באיראן] על מנת להישאר שם בשבת - מעיקר הדין עקר עצמו משאר מצוות הפורים, ו"כופין אותו [בדרכי נועם] להתעכב בכרך (ריטב"א ומאירי למגילה י"ט ע"א), ומכל מקום, נשאר בחיובו כ"בן כרך" להזכיר על הניסים בתפילות שבת ולקיים סעודה ומשלוח מנות ביום ראשון (מנחת שלמה, כ"ג ודעת הגר"מ שטרנבוך שליט"א).

הצריך או המתעקש להיות בשבת בעיר "פרוזה" - עדיף שייצא לשם ביום חמישי אחה"צ להיות שם בכניסת ליל י"ד (לצאת ידי שיטת חזון איש), או עכ"פ בליל שישי לפני עלות השחר - 4:40

(לשיטת המשנ"ב). **החייב לנסוע** ביום שישי מירושלים, כדי לשבות ב"פרזים", בדיעבד, יאמר "על הניסים" בשני הימים (שישי ושבת) בתפילה ב"אלוקי נצור וכו' " ובברכת המזון ב"הרחמן וכו' " (לחשוש לשיטת הרא"ש כיון שהיה ב"ד בפרזים"), ויקיים "משלוח מנות" ו"סעודה" ביום ראשון - אף שנמצא עדיין בעיר ה"פרוזה" !

ב. נסע מירושלים לעיר "פרוזה" במוצאי שבת, או ביום ראשון - יקיים "משלוח מנות" ו"סעודת פורים" בכל מקום שנמצא. ועדיף לשלוח ביום ראשון בירושלים, לפני שיוצא או ימנה שליח שישלח עבורו ביום ראשון בירושלים (כדי שהמקבל יהיה גם כן, בר חיובא).

ג. ירושלמי שנסע בליל שישי לעיר "פרוזה" וקיים שם את כל מצוות הפורים, ושוב חזר לירושלים לשבת - יאמר שוב "על הניסים" בתפילה ובברכת המזון, ויקיים ביום ראשון סעודה ומשלוח מנות.

ד. "בן פרזים" שקיים פורים בעירו, ועולה לירושלים לשבת : לדעת רוב הפוסקים - **פטור מקיום** פורים בירושלים, וכיון שישנן דעות שחייב, נכון שיאמר "על הניסים" בתפילה ב"אלוקי נצור וכו' " ובברהמ"ז ב"הרחמן וכו'", ויקיים סעודה ומשלוח מנות ביום ראשון - אף אם כבר חזר לעירו !! **אכן**, לדעת הגרש"ז אויערבך והגר"מ טיקוצ'נסקי זצ"ל - דינו כבן ירושלים, ואומר "על הניסים" בתפילה ובברכת המזון כרגיל.

ה. "בן עיר פרוזה" שבא במוצ"ש או ביום ראשון לירושלים - **פטור** מסעודת פורים ומשלוח מנות בירושלים.

הערה: כרכים שספק אם מוקפות מימי יהושע בן נון כצפת (בעיר העתיקה), שבשאר שנים קוראים ב"ד בברכה ובט"ו בלא ברכה - ראוי להחמיר בהם בכל דיני פורים המשולש אבל לא בסמוך להם אפילו מחוברים בכתיים (הגרש"ז א זצ"ל בהליכות שלמה כ"א, ב).

"תענית אסתר" [בכל העולם] ביום חמישי - י"ג אדר

תחילת הצום - עלות השחר: לבני אשכנז - 4:41 לבני ספרד - 4:59 המעוניינים **לקום לאכול קודם עלות השחר**, צריכים לעשות תנאי אור ליום חמישי, לפני הליכתם לישון - "איני מקבל עלי התענית עד עלות השחר". לעניין שתייה: **בני אשכנז** - אם רגיל לשתות אין צריך להתנות (משנ"ב) **בני ספרד**, מלשון השו"ע משמע שצריכים. מותר להתחיל באכילת פת עד חצי שעה לפני עלות השחר, ותוך החצי שעה אין לסעוד יותר מ"כביצה" פת (56 גרם). לבנות ונשים אין האיסור לאכול בחצי שעה שלפני עלות השחר - דעת מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל לעניין כל השנה **בני אשכנז** אומרים "אבינו מלכנו" בשחרית (אפילו מי שאינו צם), אבל במנחה - אין אומרים, לא תחנון ולא "אבינו מלכנו".

סיבת התענית

זכר לכך, שנקהלו עם ישראל לעמוד על נפשם ולבקש רחמים ותחנונים בצום ובזעקה מבעל הרחמים שיצילם מאויביהם [כמשה רבנו בזמן מלחמת עמלק שכבדו ידיו, כי היה יושב בתענית] - כדי לזכור שהשי"ת רואה ושומע לכל אחד בעת צרתו כשמתענה, ושב אל ה' בכל לבבו. (חיי אדם קנ"ה, ב) טעם נוסף, כדי להכניע את כוח היצר הרע המקטרג על ששמחים בפורים, לפעמים שמחה של הוללות ח"ו (כף החיים תרפ"ו, ח). ואכן, **בתענית אסתר**: מותר לשמוע מוזיקה, ומותר להתרחץ כרגיל, שאין זה צום על החורבן.

החייבים בתענית

כל איש ואישה **בריאים** בס"ד - חייבים להתענות. **חולים, מחלימים, או החלשים מה"קורונה"** **וזקנים** שלדעת רופא, הצום עלול להזיק לבריאותם - לא יתענו (רמ"א משנ"ב, ד וכה"ח, כ"ב) ובכלל זה, **מעוברות, יולדות ומניקות** (תוך 24 חודש ללידה) אפילו הפסיקו להניק, וכן **מפלת** כמניקה (עפ"י שו"ע תק"נ, א מ"ב, ג כה"ח ודעת תורה שם).

חתן וכלה בתוך שבעת ימי המשתה - אינם מתענים בתענית אסתר, ואף אינם צריכים להשלים ביום אחר (שע"ת ברכ"י ושעה"צ, ט"ז), וכשמתענים ביום חופתם, יכוונו שתעלה תעניתם גם בשביל תענית אסתר

חלה "**ברית מילה**" ביום התענית - בעלי הברית (אבי הבן, הסנדק והמוהל) יחמירו לצום עד חצות - ולאחר "מנחה גדולה" - **12:22** בוודאי יש להקל שיפסיקו הצום (משנ"ב, ז ושעה"צ, ט"ז). **קטנים** שלא הגיעו למצוות - פטורים מהתענית (חיי אדם קנ"ה, ג וקצוש"ע קמ"א, ג).

נתינת "זכר מחצית השקל"

נוהגים לתת לפני קריאת המגילה, "זכר למחצית השקל", שהיו נותנים בזמן שבית המקדש היה קיים, לקניית קורבנות הציבור, וניתן גם כן, כדי "לכפר על נפשותיכם", ובגמ' מגילה י"ג ע"ב: "אמר ר"ל גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך, הקדים שקליהם לשקליו". **כיום נוהגים** לתת גם עבור נשים וקטנים, ואפילו מעוברת, נותנת עבור עוברת, שנאמר "כל העובר על הפקודים" - אל תיקרי **עובר** אלא עובר. ונותנים את הכסף לעמלי תורה הלומדים מתוך הדחק (רוח חיים לגר"ח פלאגי' זצ"ל, תרצ"ד ושו"ת יחוה דעת א, פ"ו). **ואין** לפרעו מכספי מעשר, ואין חובה להעבירו בו ביום.

כמה נותנים: מעיקר הדין, יוצאים בנתינת שלש מטבעות [נאמר 3 פעמים "תרומה" בפרשה], של "מטבע הנקראת מחצית באותה מדינה" היינו אצלנו שלושה חצאי שקלים (רמ"א תרצ"ד, ב ביאור הלכה וכף החיים שם). וכן נוהגים בני אשכנז. ושמעתי מהגרח"פ **שיינברג זצ"ל**, שחצי דולר **אינו נחשב** למטבע של המדינה בארץ ישראל, שהרי לא נעשה שימוש במטבעות הדולר בארצנו.

יש מהדרים לתת את הערך המקורי של "מחצית השקל" של תורה, שהוא שווי של **10** גרם כסף טהור [בניקוי 1/16 סיגים, ותוספת 17% מע"מ] על פי מחיר הכסף, בבורסה למתכות. וכידוע "שווה פרוטה" הוא אחד חלקי **40** מגרם כסף, ואם כן, כיון ששווי "שווה פרוטה" באדר **תשפ"א** - **9** אגורות, הרי ששווה פרוטה **9** אגורות כפול $1 = 40$ גרם כסף, וגרם כפול $10 = 36$ שקלים, וכן **נוהגים בני ספרד**. אין היד משגת, אף לבני ספרד, די בנתינה אחת של **36** שקלים ועבור שאר בני הבית 3 חצאי שקלים, לכל אחד.

זמן נתינת "זכר למחצית השקל": ביום תענית אסתר [חמישי] בין מנחה לערבית - כף החיים, כ"ח ובספר דרכי חיים ושלום, תתמ"ג. והשנה גם במקפים נוהגים לתת לפני קריאת המגילה

אמירת "עננו"

הצם - אומר "עננו" בשומע תפילה, **בני ספרד** - בשחרית ומנחה. **בני אשכנז** - רק במנחה. ואפילו הצם רק עד חצות (11:52) ומתכוון להפסיק הצום, כדאי שיתפלל תחילה מנחה, **מנחה גדולה** - 12:22 ויאמר "עננו" (בני אשכנז: "עננו ביום צום התענית" [כנוסח עננו של בני ספרד] ולא [ביום תעניתנו]) **השוכח לומר "עננו"** - אינו חוזר ומתפלל, ויכול להשלימו ב"אלקי נצור" כבקשה.

יום המסוגל לבקשות

כתב בספר קב הישר סי' צ"ז: "כל מי שצריך רחמים על איזה דבר וצריך להתפלל עליו [מי מאתנו בעת הזאת אינו זקוק לרחמים] ייקח פנאי לעצמו ביום תענית אסתר ויאמר מזמור כ"ב בספר תהילים: "למנצח על אילת השחר" – היא אסתר, ואח"כ ישפוך שיחו לפני ה'. ויזכיר זכות מרדכי ואסתר, ובזכותם ייעתר לו הקב"ה ויפתח לו שערי רחמים ותתקבל תפילתו ברצון".

סיום הצום – 5:52 ויש נוהגים – **6:01**

אכילה ושתייה לפני קריאת המגילה

(השנה, גם הירושלמים, שאינם מורגלים בכך, שומעים המגילה בצום)

בריאים ובריאות אסורים לאכול בטרם שומעים קריאת המגילה, אפילו התענית קשה עליו (רמ"א תרצ"ב, ד) ואפילו טעימה קצת אין להקל אלא לצורך גדול, דהיינו חולה קצת או חלש שהתענית קשה עליו, ושיעור טעימה, היינו: כביצה [56 גרם - להגר"ח נאה ו 100 גרם לחזון איש] פת, או משקים בשיעור כביצה, היינו משקה משכר (יין, יי"ש, בירה וכדומה) אבל תה, קפה ושאר משקאות קלים - **מותרים** ללא הגבלה, וכן פירות וירקות - **מותרים** אפילו הרבה (משנ"ב שם, עפ"י המג"א סוס"י רל"ב ובמשנ"ב ל"ה) עוגה ותבשילים מחמשת מיני דגן אסורים אלא עד כביצה כפת (פמ"ג תל"א, א"א, ד). **נשים חלשות** - מותרת להן טעימה כנ"ל. ואם ההמתנה עד שיבואו לקרוא לפנין תזיק לבריאותן (כמצוי במעוברות, יולדות ומניקות) - יכולות לאכול סעודה כרגיל, כיון שתלויות בקורא להן, כאילו מינו "שומר" שיזכירם לקרוא (שו"ת שלמת חיים, ק"ד).

מקרא מגילה

ליל שישי אור לי"ד אדר - קריאת המגילה בכל העולם

באים לבית הכנסת בבגדי שבת ויום טוב (רמ"א) כנאמר: "ומרדכי יצא... בלבוש מלכות, ותלבש אסתר מלכות" (כה"ח). ולדעת הגר"ח זוננפלד זצ"ל גם בירושלים ובמוקפים נשארים לבושים בהם כל היום. בני **ספרד** פותחים ערבית באמירת פרק כ"ב מתהילים: "למנצח על אילת השחר" וגו'.

הערה: יש שכתבו, **שאין ראוי** להתפלל תפילת עמידה בתחפושת (הגר"ש אלישיב והגר"נ קרליץ זצ"ל). אמנם, דעת הגר"ש וזנר זצ"ל, שאם אינה מפחידה ואין מתעסקים בה, ומתפללים בכוונה, אם רוצים בכך הקטנים - **אין להכריחם להסירה**.

הערה: בירושלים והמוקפים, טוב להודיע למתפללים **שאין אומרים** בתפילה "על הניסים"! הטועה ואמר - אינו חוזר (משנ"ב תרצ"ג, ו).

"על הניסים"

בערבית שחרית ומנחה אומרים **"על הניסים"** - בימי מרדכי ואסתר וכו' **בפרזים** - רק ביום שישי **ובמוקפין** - רק ביום השבת. **השוכח** "על הניסים" אם נזכר לפני הזכרת ד' בהטוב שמך וכו' חוזר ל"ועל הניסים". אמר ד' - **אינו חוזר**. ואפשר לאומרו ב"אלקי נצור" בצורת בקשה: "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים כאשר עשה". בימי מרדכי וכו'. **ירושלמי ומוקף** שטעה ואמר בתפילה "על הניסים": אם נזכר כל עוד לא חתם (הטוב שמך וכו') - חוזר ל"מודים" (משנ"ב ק"ד, כ"ה) אמר ד' של החתימה - כאילו חתם, מכל מקום אינו חוזר ש"סוף סוף אינו שקר", שהרי הוא פורים בכל העולם.

הלכות קריאת המגילה

חייב אדם לקרוא את המגילה **בלילה** ולחזור ולקוראה **ביום**. מי שלא שמע או קרא בעצמו מגילה של לילה - אין לה תשלומין למחרת. ומי שאין באפשרותו לקרוא או לשמוע מגילה, אלא או בלילה או ביום - **עדיף של יום**. ספק אם תהיה לו אפשרות ביום - יעדיף של לילה, שהיא מצווה וודאית.

זמן הקריאה

בלילה: מצאת הכוכבים: - **6:11** עד עלות השחר - **4:40** **וביום:** לכתחילה - מנץ החמה - **6:08** עד שקיעת החמה - **5:39** בני **אשכנז**, חוזרים ומברכים שהחיינו **גם** בבוקר, ומכוונים גם על שאר מצוות היום. ולעניין הכוונה בברכת "שהחיינו" בירושלים ובמוקפים על מצוות יום ראשון הבא - להלן עמ' **13**.

הערה: השומע מקרא מגילה, **דרך טלפון או רדיו** (אפילו בשידור ישיר) - **אינו יוצא** ידי חובה (הליכות שלמה מועדים, ה, שכ"ט, חזון עובדיה פורים עמ' נ"ו). ויש להימנע משמיעתה על ידי רמקול (שו"ת אגרות משה או"ח ב, ק"ח. שו"ת מנחת שלמה א, ט שו"ת שבט הלוי ה, פ"ד ושו"ת אור לציון ב, ד).

"נשים חייבות במצות מקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס" (שולחן ערוך תרפ"ט) לרש"י ורשב"ם - הנס נעשה ע"י אסתר. לתוספות עפ"י הירושלמי - מפני שבכלל הגזרה: "טף ונשים...". **אין לה ממי לשמוע** - קוראת לעצמה ויכולה גם להוציא חברתה. וכשהיא הקוראת, מברכת: **בת ספרד** - "על מקרא מגילה" **ובת אשכנז** - "לשמוע מקרא מגילה", ולכתחילה, אישה לא תקרא לקבוצת נשים (כל כבודה בת מלך פנימה) בשעת הדחק קוראת אפילו לאיש (שאין לו ממי לשמוע).

קטנים וקטנות בקריאת המגילה

מנהג טוב, להביא את הבנים והבנות משהגיעו לגיל שש, לשמוע מקרא מגילה (שו"ע תרפ"ט, ו). "ועל כן, קוראים כל הציבור בקול, ארבע פסוקים, "איש יהודי וגו' "ומרדכי יצא וגו' "ליהודים וגו' ו"כי מרדכי וגו' - כדי לעורר הקטנים, לחנכם בפרסום הנס" (לבוש). **קטנים ביותר**, המרעישים, שכל ביאתם להכות את המן, טוב יותר שלא יביאום לביהכ"ג, ואין האב מקיים בזה מצות חינוך כלל" (משנ"ב שם). והוראת הגרי"ש אלישיב זצ"ל: "מצות חינוך לשמיעת מגילה, אינה אלא, כשמסוגל לשמוע המגילה **כולה**". ולמעשה, בן אפילו בגיל 11, עדיף שהוא ישמור על תינוק בבית **ואימו תלך לבית הכנסת** - שו"ת חלקת יעקב א, קמ"ד.

כדאי לשמוע את הקריאה במקום שאין מרעישים בהכאת המן, משום, שכאשר לא שמעו מילה אחת - **לא יצאו** ואין קוראים אותה למפרע! כלומר חובה לשמוע כל המגילה כסדר, מתחילתה ועד סופה. **עצה:** להחזיק ביד את נוסח המגילה וכשהחסירו שמיעת מילה או יותר, להשלימה בקריאה מתוך הנוסח, ושוב להקשיב לקורא, כיון ש"שמעה **מקצתה** בעל-פה יצא ידי חובה".

הערה: במקום שאין **בשום אופן** מגילה כשרה, קוראים המגילה **בלי ברכות** מחומש, ואומרים הלל **שלם** בלא ברכה ש"קריאתה זו היא היולוא" (שע"ת תרצ"ג, ב ובתשובה מאהבה א, מ"ה בשם הנודע ביהודה).

קריאת המגילה השנה שלא בעשרה בירושלים וב"מוקפים"

חידש **המשנה ברורה** ופסק בסי' תר"צ, ס"ק ס"א שכאשר קוראים את המגילה שלא בזמנה [כהשנה בירושלים ובמוקפין] - "בוודאי צריך לקבץ **עשרה** לקריאתה וכו' ואי ליכא (אין) עשרה לא יברכו המוקפים עליה", והיא דעת הפרי חדש שהיה רב בירושלים. **אמנם, רבים חולקים**

וסוברים, כיון שמקדימים לקרותה - **זהו זמנה**, ואין צריך דווקא עשרה כדי לברך על הקריאה, **כ פסקו:** הגרצ"פ פראנק זצ"ל בספר "מקראי קודש" א, נ בשם חכמי ירושלים. הגרי"ח זוננפלד זצ"ל בשו"ת שלמת חיים או"ח, ק"ב וק"ג. הגרי"מ טיקוצ'ינסקי זצ"ל בספר "עיר הקדש והמקדש" א, כ"ו סעיף ב. הגר"ש דבליצקי זצ"ל בספרו "פורים המשולש" ב, י"א שמי שלא עלה בידו לשמוע בציבור, יקרא אף ביחיד בברכות שלפניה. וכן נקט הלכה למעשה מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל שמברכים על הקריאה אף ביחידות (עלהו לא יכול עמ' רמ"ה). **ואף לבני ספרד:** בכף החיים - המברך לא הפסיד, ואף הגר"ע יוסף זצ"ל הכריע בשו"ת יביע אומר ו, מ"ו הביא דברי הגרי"ח זוננפלד זצ"ל והכריע שכיון שזו זמנה - מברכים לפניה אף בקריאה ביחיד.

נשים בקריאת המגילה ב"פורים משולש"

הקורא את המגילה **בפורים המשולש** לפני עשר נשים, דינו כקורא **במניין עשרה**, ומברכים על המגילה, לכל הדעות. משום שעיקר מצוותה היא הקריאה, ורק צריך לקרוא בפרסום, וקריאה בהתאספות עשר נשים - היא פרסום הנס. וכן נהג מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל, שקרא בפורים משולש את המגילה לבני ביתו, כשהתאספו עשר נשים, והרבנית ברכה והוציאה כולן בברכות שלפניה (עדות הגר"ז נ גולדברג זצ"ל הליכות שלמה א, תפילה עמ' רע"ו). ברכת "הרב את ריבנו" שלאחר הקריאה, אינה נאמרת אלא בנוכחות עשרה אנשים (רמ"א שם). **יש שהחמירו** שאף בעזרת הנשים עצמה, יש להקפיד שתהיינה נוכחות בשנה כזו, עשר נשים לפחות, אך ב"מקראי קודש" שם דחה דעה זו, והביא ראייה ממי שביתו סמוך לבית הכנסת שיוצא בקריאת הציבור, כיון שגם לדעת המשנ"ב, העיקר הוא לשמוע מקריאת עשרה.

למעשה: לאחר קריאת המגילה, בקריאה **בנוכחות עשרה גברים** - מברכים "הרב את ריבנו וכו' אומרים" אשר הניא וכו' שושנת יעקב וכו' [אינו רק זמר להרבות שמחה, כנפסק: **"צריך שיאמר כל אדם אחרי שמיעת המגילה ארור המן ברוך וכו' וגם חרבונה זכור לטוב"** - שו"ע תר"צ, ט"ז]. ואומרים ואתה קדוש וכו' ומברכים [גם בירושלים] "פורים שמח" - כיון שהוא זמן מגילה, ובכרכים אפשר לברך: "פורים משולש שמח"

אבל ר"ל המוחזק מידי שנה **לקרוא את המגילה** ובפרט אם אין בקי כמוהו או שהוא חשוב והגון - יכול לקרוא אפילו לכתחילה (שו"ת מחנה חיים ב, ס"א וכה"ח תקפ"א, ל"ג) ולדעת רבים, יכול אף לברך את הברכות (גשר החיים כ"ג ד-ז בשם הגאון האדר"ת ושו"ת בית יצחק יו"ד ב, קנ"ח).

משלוח מנות

שולחן ערוך תרצ"ה, ד: חייב אדם לשלוח לחברו, שתי מנות בשר או שאר מיני אוכלים" והמקור במגילה: **"ומשלוח מנות** איש לרעהו" - שתי מנות **לאחד**. ושני טעמים למצווה:

א. להרבות בדרך כבוד לסעודת חברו, שלא יחסר לאף משפחה לשמוח בשפע ובהרווחה (תרומת הדשן קי"א) ולא חילקו בין משלוח לעניים לבין עשירים, שיש להם רב - כדי שלא לבייש את מי שאין לו, כששולחים רק אליו (שו"ת חת"ס או"ח קצ"ו).

ב. להראות חיבה ורעות לתקן מה שאמר המן הרשע "ישנו עם מפוזר ומפורד" (מנות הלוי לר"ש אלקבץ). ולכן הוסיף השו"ע: "וכל המרבה לשלוח לרעיו, משובח" ולפי טעם זה, צריך שיידע המקבל מי השולח (שו"ת כתב סופר או"ח קמ"א). והרב מבריסק זצ"ל נהג לבדוק את התכולה של המשלוח, להתרשם, ולהרגיש את האהבה והרעות למשלח (תשובות והנהגות פורים, עמ' י"א).

תכולת המשלוח: שני מיני מאכלים **אפילו מאותה ברכה**, או מאכל ומשקה, ואפילו שתי משקאות. כגון **במאכלים:** תפוח ואגס, פרגית וסטיק, עוגת גבינה ושטרודל תפוחי עץ, שניצל ופולקע, רבע עוף צלוי, ומבושל - טעמים שונה (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל "יבקשו מרעהו" פורים, עמ' ל"א) ולדעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל, אפילו רבע עוף "עליון" ו"תחתון" - שתי מנות, כמו לעניין בורר בשבת, שהם כשני מינים (מאור השבת ג, מכתב מ). **ובמשקים:** בירה ואייס קפה, בקבוק מיץ ענבים ובקבוק מיץ תפוזים. אבל מים מינרליים ללא תוספת טעם, או מי סודה - אינם "מנה" (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל "יבקשו מפיהו" עמ' ל"ג).

צריך ששתי המנות יהיו **ראויות לאכילה מיד** (לא עוף קפוא, נס קפה, שקיקי תה או מנות חמות), הדורשים הכנה - כלשון קיצור שולחן ערוך קמ"ב, ב: "דבר הראוי לאכילה **כמות שהוא**, בלא תיקון". וכן דעת הגר"נ קרליץ זצ"ל ב"שלמי תודה" פורים, כ"ט. כמובן, כשיש מלבדם שני מיני אוכלים, ניתן להוסיפם, לשמח את המקבל.

יש לשלוח **בהכשרים** המתאימים **למקבל** וכן לפי **בריאותו** (בלי סוכר, ללא מלח, גלוטן, לאוכלים **רק** קמח מלא וכדומה). וספק אם יוצאים ידי חובה, בשליחת ממתקים וחיטופים לזוג קשישים, כמו כן, העירני מרן הגרש"ז זצ"ל, שיש להתאים את המשלוח לפי חשיבותו של המקבל, כפי שמצאנו בגמרא "קיימת בנו רבנו .. מתנות לאביונים.... ולא משלוח מנות...".

והוסיף, אף שיש לברוח מן הכבוד, היינו, בנוגע לכבוד עצמך, אבל כשעוסקים בכבודו של אחר "יש להזר, כפי שהוא מחשיב את עצמו, אף שבעיני אחרים, אינו כל כך חשוב", וסיפר לי, כשעשה "שלום זכר" בביתו לבניו, כיון שלא היו כל הכיסאות שווים, לזה חסרה גומייה אחת והשני התנדנד הרבה, היה רבנו, תולה כל הזמן את עיניו בדלת, לראות מי הוא הנכנס, וחיפש בין הכיסאות הפנויים, היכן ראוי להושיב את הנכנס, לפי מה **שהוא** מחשיב עצמו.

יש הממתינים, שיגיע תחילה המשלוח מהשולחים, ואז יחזירו את משלוחם, שסבורים, שמהראוי שהאחרים ישלחו להם תחילה, אמנם, לדעת ה"שפת אמת", אדרבה, נאמר "איש לרעהו" **איש** - לשון חשיבות, אם כן, **תקדים אתה**, ה"חשוב" לחברך.

המשלח ומקבל: **כל איש ואישה וכן קטן וקטנה מגיל 6-7** - חייבים במשלוח מנות שכולם היו באותו הנס וצריכים לשמוח ולשמח - "קיימו וקיבלו עליהם היהודים" וגם נשים וקטנים בכלל - משנ"ב (פמ"ג שם). והחינוך לקטנים, שנותנים להם מנות שישלחו לחבריהם וחברותיהן (חנוך לנער להגר"י בלוי זצ"ל פורים, כ"ז, הערה ז). וכתב לי מו"ר הגרש"ז אויערבך זצ"ל "**וטוב שיאמר הבעל לאשתו** וכן לבתו משהגיעה לחינוך והיא סמוכה על שולחנו, שהוא נותן גם עבורם, ועל כל פנים ייתן להם רשות לתת מן הבית, וזה כמשלוח שלהן" ולדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל: טוב שהאישה וכן הבת יעשו קנין במשלוח ששולחים עבורם מהבית (יבקשו מפיהו פורים א, כ). איש שולח לאיש ואישה לאישה, או למשפחה.

גדול השולח לקטן - לא יצא, שנאמר: "איש לרעהו" (שאלת יעבץ א, ק"כ וכה"ח תרצ"ד, י"ב).

יש לדעת: המצווה, לכתחילה, שיישלח המשלוח על ידי מי שאצלו **היום** פורים, ושיגיע המשלוח **בפורים** למי שאצלו באותו **יום הפורים**. על כן השולח משכונת מאה שערים לשכונת רמות וכן להיפך (בין בי"ד בין השנה בט"ז) - לא יצא ידי חובה, ואין צריך לומר, מירושלים ביום ראשון לטלז סטון, ביתר, מעלה אדומים וכדומה, שאין זה משלוח מנות אלא מתנה חמודה בעלמא.

השולח למי שכבר שיכור: אם לא תפוג שכרותו עד לפני השקיעה - לא יצא ידי חובתו. **ושיכור ששלח** לשיכור: אין צריך לומר שלא יצא ידי חובה.

אבל ר"ל במצוות משלוח מנות

אבל ר"ל - חייב במשלוח אחד (לא יין ומעדנים), אפילו בתוך שבעה (שו"ע תרצ"ו, ו משנ"ב ובא"ח (א) תצווה, י"ח). ולדעת הרמ"א אין שולחים לו (שזה כ"שאילת שלום" שאסורה כל י"ב חודש, שלא שואלים אבל: "מה שלומך"). ואם שלחו לו – מקבל, כשם שכשכבר שואלים לשלומו, משיב שלום (שו"ת שבט הלוי י, ק"ז). **הערה:** יש להיזהר, השנה, ב"פורים משולש" יותר מבכל שנה, מלשלוח משלוח מנות לאבל ר"ל, כיון שאף למתירים לשלוח לאבל בפורים, מפני שסוברים שנהגו לשאול בשלום האבל בפורים ובשבת, מה שאין כן, השנה שביום ששולחים "משלוח מנות" - יום א' מותרת אבלות ר"ל.

רוצים בכל זאת לשלוח לאבל (נזקק) - שולחים רק מוצרי יסוד לא ממתקים או יין. כמו כן, רוצה אישה לשלוח לאשת האבל ולא לאבל עצמו - מותרת (שו"ת שבט הקהתי א, שכ"ו) אף שהסיבה לקשר, הוא האבל עצמו (דעת הגר"ח קנייבסקי שליט"א בתורת המועדים י"ב, ב). **בן ובת** שולחים לאביהם או לאימם האבלים, שזה כפריעת חוב להכרת טובה (שבט הקהתי, שם). ומטעם זה, **שולחים לרבו או למלמד** אבל, מעטפה כנהוג, שזה כפריעת חוב והכרת טובה (שו"ת דברי מלכיאל ה, רל"ז) לעניין השתתפות אבל בסעודת פורים: להלן עמ' 12.

משלוח מנות מלווה למלווה: החייב כסף לחברו לא ישלח לו משלוח מנות, אלא אם כן שולח לו כל שנה (מחשש ריבית). **משלוח מנות למחלל שבת שאינו שומר תורה ומצוות** (באופן שזו האפשרות היחידה לקיים את המצווה באותו מקום): כתב הגר"מ שטרנבוך (תשובות והנהגות ג, רל"ו): מחלל שבת אינו נקרא "רעך", ואין לנהוג בו רעות וידידות, אלא אם כן הוא כתינוק שנשבה". וכן כתב הגר"ש אלישיב זצ"ל (יבקשו מפיהו א, עמ' כ) שכששולחים למחלל שבת לתאבון ולא להכעיס - יוצאים ידי חובה, אלא שיש להיזהר שלא להכשיל באכילה ללא ברכה. ואפשר להוסיף פתק חמוד - "ברכתו.....". בכל אופן אם שלח מחלל שבת משלוח מנות, כתב הגר"נ קרליץ זצ"ל (פסקי שמועות) שיש להחזיר לו, אך להימנע מלשלוח לו יין שאינו מבושל (שלא להכשילו באיסור סתם יינם).

אופן המשלוח וצורתו יש נוהגים **ששולחים ע"י שליח** (שנאמר: "ומשלוח") אבל יוצאים גם כשמביאים בעצמם, וראיה מהגמ' "מחלפי סעודתייהו" - שהחליפו תלמידים את מנותיהם בסעודה, לקיים משלוח מנות (חזון איש בארחות רבנו ג, עמ' כ"ג הגר"ז הלוי בתשובות והנהגות ב, עמ' ק"ב). ואפשר לשלוח על ידי קטן וקטנה (חת"ס לגיטין כ"ב ע"ב). אלא שצריך לוודא שעשו שליחותם (שו"ת חלקת יעקב א, ק"ג) וצריך שיגיעו שתי המנות **יחד**. שיש שולחים שני ילדים שהאחד איטי, והראשון האוחז בבקבוק כבר ליד הדלת, והשני עם העוגה משתרך מאחור, ויש להנחותם, שיעמדו בפתח ביחד, ואז יקישו בדלת, שנאמר "**ומשלוח מנות**" ולא משלוח מנה ועוד מנה (החיד"א בשו"ת ברכה).

זמן המצווה: משלוח מנות, וכן מתנות לאביונים וסעודת פורים, זמן קיום מצוותם, מהזריחה: בפרזים - 5:54 במוקפים - 5:53 ועד **שקיעת החמה:** בפרזים - 17:48 במוקפים - 17:49. רצוי להביא המשלוח לפני הסעודה (להרבות לסעודה). ולדעת הגר"מ שטרנבוך שליט"א, רצוי לשלוח משלוח מנות אחד, לפני ארוחת הבוקר, כמצווה שזמנה ביום, שלכתחילה, אין אוכלים לפני קיומה.

מתנות לאביונים

נותנים **שתי** מתנות **לשני** אביונים נפרדים, פגש **זוג** אביונים בעל ואשתו ונתן בנפרד לבעל ולאשה - יצא ידי חובה. נותנים גם עבור האישה וילדים שהגיעו לחינוך. **מי נקרא אביון**, לדעת הגר"מ שטרנבוך שליט"א היינו - המתקשה בפרנסתו השוטפת ואינו מתבייש לבקש עזרה

מאחרים ד"לא כסיף למיתבע" [אינו מתבייש לבקש] **ובכלל זה**, כל מי שלמרות הכנסותיו, "אינו גומר את החודש" או מי שיש לו הרבה חובות, כגון להשיא את ילדיו (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל ויבדל"ח הגר"ח קנייבסקי שליט"א).

סכום הנתינה בזמנו: לדעת המשנ"ב עפ"י הריטב"א יוצאים ידי חובה בנתינת פרוטה ומעלה (9 אגורות). ובשערי תשובה, שם: "מתנה חשובה" שלדעת הגר"מ פיינענשטיין זצ"ל (עלון "מים חיים" 70 לגר"א דינר שליט"א) שיעור סעודה קלה שנהנים ממנה (כגון לחמנייה ושוקו וכדומה) בערך בסכום של **10 ₪** לכל אביון.

הלכה למעשה: כתבו הגר"נ קרליץ זצ"ל (חוט שני ב, עמ' י"ג והגר"ח קנייבסקי שליט"א ש"מספיק לתת כמו שכתוב במשנ"ב, כל סכום שהוא יותר מפרוטה". אמנם, לדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל (אגרת הפורים ד, ו) : **הידור** לתת לכל אביון שיעור סעודה – כ50 שקלים. "מתנה חשובה לשמח את הלב".

הערה: אין נותנים מתנות לאביונים מכסף מעשר – היינו, הסכום הבסיסי לקיום המצווה – כנ"ל. ואף לא משלוח מנות [המשלוח הראשון – 2 מנות לאחד] ואף לא "זכר למחצית השקל" מכספי מעשר.

מוטב להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ומשלוח מנות לרעיו שאין שמחה גדולה אלא לשמח לב עניים יתומים ואלמנות – רמב"ם הלכות מגילה פרק ה.

סעודת פורים

מדליקים נרות, בלא ברכה, שנאמר: "וליהודים הייתה אורה". ספק אם חייבים **בפת**, שלא נזכרה סעודה, אלא "משתה ושמחה" (מג"א והנצי"ב). וערוה"ש הביא ראייה שגם משתה הוא עם פת, מהנאמר אצל לוט: "ויעש להם **משתה**, ומצות **אפה** ויאכלו". מכל מקום, חייבים במאכלים טעימים ואהובים. יש מגישים **דג** (מזל אדר "דגים").

חובת אכילת בשר בסעודת פורים ברמב"ם מגילה ב, ט"ו "כיצד חובת סעודה זו, שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו" ואכן בשו"ע תרצ"ה, שיש חובה בבשר, ודעת הגרי"י פישר זצ"ל דווקא בשר בהמה, ואין יוצאים בבשר עוף.

השוכח על הניסים בברכת המזון – **אינו חוזר**. ואפשר להוסיפו כבקשה בין הרחמן וכו'. די בסעודה אחת, ואפילו היא ארוחת הבוקר (אחרי שמיעת המגילה) בירושלים ובמוקפים – אין טעם להתחיל את הסעודה מאוחר, מכל מקום נסתיימה כלילה – אומרים **"על הניסים"**.

השתתפות אבל ר"ל בסעודת הפורים: למעשה, אסור להשתתף בסעודת פורים מחוץ לביתו (שו"ת אגרות משה יו"ד ג, קס"א ויש להקל כשמתארח אצל ילדיו, ואין משמיעים כלי זמר. אמנם, **נגן מקצועי** לאחר ל' לאביו או אימו - מותר לנגן בשמחת פורים לאחרים (פת"ש תרצ"ו, ד)

עד דלא ידע

שולחן ערוך רמ"א תרצ"ה, ב: "חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע וכו'" ויש אומרים: שאין צריך להשתכר, אלא ישתה **יותר מלימודו וישן**, ומתוך שישן, אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי" [והשינה, צריכה להיות כנראה, בפורים עצמו - מועדים וזמנים ב, ק"צ], וראה להלן עמ' **20** שהמצווה לכתחילה ביין. אמנם, אפשר להוסיף שאר משקאות משכרים, אם נהנה מהם - מועדים

וזמנים ב, ק"צ ושו"ת התעוררות תשובה ג, תצ"א. **נשים** - אף שחייבות בכל מצוות היום, אינן חייבות במצות לבסומי, שאין דרך נשים בשכרות, ואיסור הוא להן (שו"ת מועדים וזמנים ק"צ).

גדר מצות "עד דלא ידע"

ב"ד **אפרים**" (להגרא"ז מרגליות) על גליון השו"ע: "גילו לי בחזיון הלילה, דעד דלא ידע, היינו, עד, ולא עד בכלל". **ובנימוקי יוסף** למגילה ז ע"ב בדומה למהרש"א: "לא שישתגע בשכרותו, ויימשך אחר שחוק וקלות ראש וניבול פה, שזה לא ייקרא שמחה אלא הוללות וסכלות, ולא תיקנו נביאים ראשונים, אלא לומר דברי בדיחותא עד שיסברו אינשי' שלא ידע בין וכו' **ובשפת אמת** מגילה ז ע"ב חידוש מקורי בהבנת עד דלא ידע, "אין הכוונה שמחויב כל כך להשתכר עד דלא ידע, אלא שכל היום מחויב לעסוק במשתה, ועד דלא ידע עדיין החיוב עליו, לאפוקי כשהגיע לשיעור זה, אבל אפילו קודם שיעור זה, יוצא, כל שעוסק במשתה"

השתכרות בפורים בניגוד לרצון ההורים פסק מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל (הליכות שלמה י"ט, כ"ה), שעדיף לקיים רצונם, ולצאת בשתיית יתר מכפי מידתו ושינה (כדעת הרמ"א תרצ"ה, ב).

הנהגות פורים בליל ויום י"ד ל"בני ערי הפרזים"

כשחוזרים מבית הכנסת, בליל פורים, לאחר קריאת המגילה - יהיה שולחן ערוך ... יש נוהגים להדליק **שני נרות** בבית [וליהודים הייתה אורה] בלי ברכה. (קיצור שו"ע). יש נוהגים, **שלא לאכול בשר** בליל פורים, מפני שסעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובה, ושלא יראה כאוכל סעודת פורים שלא בזמנה (שער הציון תרצ"ה, י"ב)

יש לזכור: משלוח מנות, מתנות לאביונים וסעודת פורים, שקוימו בלילה - **לא יצאו בהם ידי חובה!**

הערה: ההנהגות בירושלים ובמוקפים בשלשת הימים - להלן עמ' 15.

עצות טובות

1. **כדאי** לעקר את הבית, **להקדים** את ההכנות והבישולים לשבת, לימים רביעי וחמישי, כדי לעמוד בעומס יום הפורים בעש"ק, ולקבל את השבת בעונג ורוגע, כמדי שבת בשבתו. 2. **כדאי** להטמין, לפני פורים, במקום שמור, בקבוק יין שיישאר לקידוש של שבת. כמו כן, כדאי שהאישה או הבנות תכוונה את שעון השבת, כי יתכן שהבעל במצב "ונהפוך הוא", וליהודים הייתה אורה בעת השינה.

זמן סעודת פורים ב"פרזים"

"חל פורים ביום שישי יעשו הסעודה בשחרית משום כבוד השבת" (רמ"א תרצ"ה) והיינו, לכתחילה קודם חצות היום **11:52** (משנ"ב שם, י) ויש להשתדל לסיימה עד תחילת שעה עשירית של היום - **2:43** כדי לאכול סעודת ליל שבת לתיאבון. ובדיעבד, כשלא הספיקו, יאכלו רק כזית מהפת.

"פורס מפה ומקדש"

יש נוהגים (בעיקר עדות החסידים) שלאחר תפילת מנחה, נוטלים ואוכלים סעודת פורים ולאחר פלג המנחה - **4:23** ולכל המאוחר מעט לפני שקיעה - **5:39** מפסיקים בסעודה (מפני שאם הגיע השקיעה או המקבל עליו קדושת שבת - אסור באכילה ללא קידוש) הדלקת הנרות: **4:59** מקבלים עליהם שבת באמירת "מזמור שיר ליום השבת וגו'", פורסים מפה על הפת, ומקדשים על היין (אם כבר ברכו עליו, לא יברכו שוב הגפן אא"כ הסיחו דעת משתייתו... אך מי הוא זה ואיזה הוא המסיח דעתו משתיית יין... בסעודת פורים ... !?) ואוכלים שוב **לכל הפחות** כזית פת לקיים

"קידוש במקום סעודה" וסעודת שבת [לכתחילה "כביצה" - 56 גרם], **בלא ברכת המוציא**. אפילו אכלו פת גם אחרי צאת הכוכבים – **6:11** יאמרו בברכת המזון רק "רצה" [כיון שכבר קידשו] ואם רוצים, רשאים לומר "על הניסים" ב"הרחמן".

תספורת וגילוח

נחלקו הפוסקים, האם מותרת תספורת בפורים. ויש שאסרו, אף כשחל בערב שבת אלא ע"י נוכרי (ראה כף החיים תרצו, יא). מכל מקום, מותר להתגלח ולסדר שערות זקנו על ידי עצמו לכבוד שבת (בן איש חי תצווה, כ"א וכף החיים תרצ"ו, יא וכן הורו הגרי"ש אלישיב זצ"ל והגר"צ אבא שאול זצ"ל בעל "אור לציון")

נטילת ציפורניים

לכבוד שבת מותר לקצוץ ציפורניים, כשם שמותרת לצורך מצוה (פסקי תשובה ק"נ בשם דברי מלכיאל). **כיבוס וגיהוץ**: אסורים, אפילו לא במכונת כביסה, אא"כ בגד או שנים, לצורך היום או השבת (בן איש חי).

תזכורות חיוניות

1. יש להסיר לפני שבת מעל הגוף את התחפושות וכן איפור וצבעים, בפרט, כשיש על היד אותיות ומספרים, מחשש מוחק בשבת, ומחשש חציצות בנטילת ידיים. בשעת הצורך, מותר להסיר שיירי איפור מעל הגוף בשבת (לא בעזרת קרם, או צמר גפן), בעזרת מים וסבון נוזלי, או ממחטה חד פעמית [טישו פשוט], אפילו הורטב במים (שו"ת אגרות משה או"ח ב, ע) ומותר להשתמש בשבת ב"אצטון" לא עם צמר-גפן, אלא עם טישו חד-פעמי או מברשת משיער סינטטי שאינו צפוף להסיר חציצה לנטילת ידיים.

2. יש למיין ולאחסן את הסוגים השונים שבמשלוחי המנות לפני כניסת השבת – מחשש ברירה, ויש למנוע את הקטנים, עכ"פ משהגיעו לחינוך מלבצע בשבת משא ומתן ו"החלפות" באוצרותיהם, כדרך משא ומתן.

3. המקבלים הרבה דברי מאפה והניחום במקרר או מקפיא אחד או בתוך מגש סל או קופסא ביחד והם מאותו סוג ויש שיעור להפרשת חלה – יש להפריש מהם חלה בלא ברכה בטרם כניסת השבת. עטיפות ניילון נפרדות אינן נחשבות הפרדה למנוע "צרוף סל". (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל). אולם, יש לדעת, שאין מצטרפים זה לזה ב"צירוף סל": **חלה עם עוגות ועוגיות מתוק עם מלוח חלבי עם פרווה** מאפה מקמח **רגיל** עם מאפה מקמח **מלא**. כדלהלן עמ' **19**.

4. שיכור, ספק אם יוצא ומוציא ידי חובת קידוש. ועדיף שאשתו תקדש, הנרדם בליל שבת לחלוטין, בלא עשיית קידוש, יאמר קידוש של לילה קודם סעודת היום בלא אמירת "ויכלו" (באוה"ל רפ"ט, ב)

5. מי שלא הספיק לקרוא מגילה של יום, וכבר קיבל שבת, יקרא בין השמשות ויסיים עד צאת הכוכבים – 6:11 והוא הדין למשלוח מנות, ומתנות לאביונים וייתן דברי מאכל.

נוהגים ללמוד הלכה מהלכות הפסח בסעודת פורים, שהוא תוך ל' יום לחג. ויש נוהגות לנקות **ארון קטן**, מיד אחרי סעודת פורים (לא בשבת), ומשלושים יום קודם הפסח, מועילה כבר בדיקת הארון בנר או פנס (בלא ברכה), ואם לא מכניסים, מעתה, חמץ, המקום בזוק וכשר לפסח.

ביום ט"ז אדר בפורים משולש, אין אומרים תחנון, אף לא **ב"פחים"** - דעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל

דיני "פורים המשולש" בירושלים ת"ו ובערים "המוקפות"

יום שישי ערב שבת קודש

א. קוראים את המגילה ונותנים "מתנות לאביונים" (כמו בני ה"פרזים") "**ברכת "שהחיינו"** בקריאת המגילה של בוקר [לאשכנזים]: ספק אם תעלה לכל שאר המצוות [שיקוימו ביום ראשון הבא] פרט, כמובן ל"מתנות לאביונים", ויש פוסקים שהורו לכוון לכל המצוות שעתידים לקיים, בדומה ל"שהחיינו" שאומרים בליל סוכות והברכה מתייחסת אף לבניית הסוכה שכבר הייתה לפני ימים. וכן הורה לכוון הגרשז"א צ"ל ולדעתו אין צריך להחמיר בשבת לברך על פרי או בגד שהחיינו ולכוון על עיצומו של יום הפורים.

שיר של יום: של יום ו', לא מזמור כ"ב איילת השחר.

ב. נכון להרבות קצת בסעודה. ובכף החיים, ולגרי"ח זוננפלד והגר"ש סלנט צ"ל טוב לשתות **קצת יין**, ולהשתדל לשלוח "משלוח מנות" אחד לשכנים (כה"ח, ל"ח שמשלוח מנות ומתנות לאביונים אינם מתחלקים זה מזה. לדעת החזון איש או"ח קנ"ה - יום שישי, הוא זמן משלוח מנות). ואכן, בכל שנה מחויבים ה"מוקפים" בקצת משתה ושמחה ביום י"ד (רמ"א תרצ"ה, ב) מכל מקום אין להם עניין באכילת פת (שעה"צ, ד) אבל השנה יש עניין לעשות סעודה בפת ויין ממש, כי י"א שעיקר זמן סעודה ביום זה (מאירי, ר"ן ודרכ"מ). מכל מקום, אין אומרים "על הניסים", ובוודאי יש להקדימה לחצות היום - **11:52** כי אינה כסעודת מצוה.

ג. תספורת: ביום שישי זה, גם בירושלים והמוקפים עדיף שלא להסתפר א"כ לצורך מצווה (כיון שבכף החיים תרצ"ו, י"א דן בכך באריכות והביא שכן איש חי - אוסר), ועדיף להסתפר על ידי עצמו או גוי - כנ"ל עמ' 14. **ובקציצת ציפורניים** נוהגים להקל - לכבוד שבת (דברי מלכיאל ובא"ח).

ד. "מתנות לאביונים": דעת הגר"ש דבליצקי צ"ל בספר "פורים משולש" שכן "פרזים" לא ייתן ביום שישי מתנות לאביונים לירושלמי וכן "מוקפים" ויש חולקים. **מוקפים ששכחו** ולא קיימו מתנות לאביונים ביום שישי - יתנו ביום ראשון.

ה. עשיית מלאכה: נכון להחמיר גם במוקפים שלא לעשות מלאכה ביום י"ד אדר, מפני שהוא יום קריאת המגילה (כה"ח תרפ"ח, מ"ט) ונוהגים שעושים רק מה שצריך לשבת (אשרי האי"ש ג, מ"ט).

שבת פרשת תצווה - שושן פורים משולש

א. נהגו בירושלים לברך: "**שבת פורים שלום**", אומרים בכל התפילות וברכות המזון - "**על הניסים**" (כמפורט לעיל עמ' 7). ומוציאים שני ס"ת, בראשון - קוראים פרשת תצווה, ובשני - **קוראים למפטיר:** "ויבוא עמלק וגו' (מפרשת בשלח) ונהגו לקרוא **הפסרת:** "ופקדתי וגו' ויאמר שמואל וגו' כה אמר וגו' (שמואל א, ט"ו) וב"פרזים" - אתה בן אדם וגו' (יחזקאל מ"ג). שוב, כמו בשבת "זכור" (הרלב"ח, ל"ב ורבנו עובדיה בפייהמ"ש מגילה א, ב). ומותר להעלות למפטיר **בן "פרזים"** (מקראי קדש פורים, ל"ו) ובפרט ששבת יום קריאה. **אין אומרים** אב הרחמים ואין מזכירים נשמות ולא "צדקתך וגו' " במנחה (בין ב"פרזים" בין ב"מוקפים")

דרשות ושיעורים בענייני פורים

ב. כתב הרמב"ם מגילה א, י"ג: "אין קוראים המגילה בשבת וכו' ומקדימין וקוראין אותה קודם השבת, ושואלים ודורשים בהלכות פורים באותה שבת - כדי להזכיר שהוא פורים" (משנ"ב תרפ"ח, ט"ז, ויש שכתבו לקרוא את המגילה בלא טעמים ולפרש ענייניה, ולא שייך בזה שמא יעבירונו (ראה מחצה"ש ובפנ"י בגמ' שם) ונוהגים שגם נשים תשמענה דרישת ענייני פורים.

משלוח מנות

ג. זמנו בירושלים ובמוקפים - ביום ראשון (ב"ח עפ"י רדב"ז א, קמ"ז, מהרלב"ח, שו"ע תרפ"ח, ו מג"א והכרעת המשנ"ב שם, י"ח). ומכיון, שבשעה"צ, ו מביא שהפר"ח צידד לשלוח גם בשבת מנות הראויות לאכילה מיד, וכן נהגו בירושלים מקדמת דנא כמבואר בסדר פורים המשולש להגרי"ח זוננפלד זצ"ל וב"עיר הקדש והמקדש" לגרימ"ט זצ"ל ג, כ"ו. ומסכם כף החיים, ל"ח: "ירא שמים יצא ידי כולם לשלוח בשלשת הימים, אך בשבת אינו יכול לשלוח אלא במקום שיש עירוב, כנודע, וכן כתב החזון איש: "אי אפשר לקיים משלוח מנות בשבת וכו' דהוי עובדא דחול, כיון דכל העם עסוקין בזה וכו' והרי הדבר מוכרח שהרי גזרו במגילה שמא יעבירונו, ואיך אפשר לקיים משלוח מנות ומתנות לאביונים [בדברי מאכל] בשבת, שעיקרן הבאה מבית נותן לבית המקבל"

אכן, יש נוהגים לשלוח בצינעה משלוח מנות אחד לשכנים באותו בניין או בבניין סמוך, וכן נהג מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל בשערי חסד. ואפשרי, גם כן, להזמין אורח, ולתת לו מנתו לשם "משלוח מנות" כדאיתא בגמ' "מחלפי סעודתייהו" (הקנאה לצורך מצווה - מותרת בשבת).

סעודת פורים

ד. הכרעת הפוסקים שאין אוכלים סעודת פורים בשבת אלא ביום ראשון (משנ"ב תרפ"ח, י"ח כה"ח, מ"ה וחזון איש או"ח קנ"ה, א) וירא שמים, ראוי שירכה בסעודת שבת **בתכשיל נוסף** - לכבוד פורים, וישתה איזה כוסות יין או שיכר ויתכוון לשם מצות שמחת פורים (כה"ח, שם וכן בשע"ת שם, שהפר"ח מצדד שיעשו הסעודה גם בשבת וגם ביום א' הובא בשעה"צ, ז). ויש מביאים עצמם לידי חיוב "ברכת שהחיינו" בברכה על פרי או בגד חדש..

בסעודה שלישית: אף אם נמשכה למוצאי שבת - אומרים בברכת המזון **"על הניסים"**. ויש שכתב, להאריך בסעודה ג' שאז נמצא שאומרים עה"נ גם ביום א' (כה"ח, מ"ו ומשך חכמה על "משתה ושמחה" במגילת אסתר).

ה. לבישת תחפושות: ילדי ירושלים המהדרים להתחפש, בפורים שלהם, יזהרו מלבישת תחפושות "מאירות", "משמיעות קול" או הנקשרות ומודבקות באופן האסור בשבת. מותר לצאת בתחפושת במקום שאין עירוב - דרך מלבוש, פרט למסכות על הפנים - "דילמא אתי למישלף", ויורידו המסיכה ברחוב - חשש שאינו קיים ב"מסיכת קורונה".

במנחה **אין אומרים** "צדקתך צדק וגו'" - כמו בכל מקום בשבת זו.

ו. במוצאי שבת: ראוי להרבות ב"מלווה מלכה" במשתה ובשמחה, ואף שיש נוהגים שלא לאכול בשר בליל פורים (ראה לעיל עמ' 7) - אם רגילים לאכול בשר בכל "מלווה מלכה" - מותרים כדרכם ("פורים המשולש" לגר"ש דבליצקי זצ"ל עפ"י החיד"א)

יום ראשון ט"ז אדר

א. אין אומרים **תחנון** ולא **למנצח**, שיר של יום: רגיל, של יום א' לובשים **בגדי שבת ויום טוב** ומותרים **בעשיית מלאכה**, אכן, הוראת הס"ק מהרש"א אלפנדרי זצ"ל: "גדר טוב שמחצות היום - יש להימנע מעשיית מלאכה, כדי שיהיו פנויים למצוות היום", ואמרו הגרש"ז אויערבך והגרי"ש אלישיב זצ"ל שכן נהגו בירושלים (ראה משנ"ב דרשו הערה 17).

ב. סעודת פורים: ספק אם חייבים בפת (ראה לעיל עמ' 12) בפרט השנה בירושלים ובמוקפים. אין עניין באיחור התחלת הסעודה (שתגלוש ליום י"ז אדר ??) ואף שהוא פורים **משולש** - די בסעודה **אחת** כבכל פורים.

ג. "על הניסים ושירות ותשבחות בסעודה: אומרים שירות ותשבחות של פורים - אף שאין אומרים "על הניסים", יש לציין, שהגרי"ח זוננפלד זצ"ל הנהיג לומר "על הניסים וכו' " ב"הרחמן".

הערות: א. דיני אבלות ר"ל בירושלים בט"ז אדר - כבכל פורים (הגרש"ז א זצ"ל בתשובתו ב"פורים משולש" לגר"ש דבליצקי זצ"ל ח, הערה מ"ד) המנהג שהאבל (כל י"א חודש) אינו עובר לפני העמוד בפורים. ובפורים המשולש בירושלים ת"ו לא ביום ו' ולא ביום א' ט"ז אדר (שו"ת מהרי"ל, כ"ב שו"ת מהר"ם מינץ, מ"ג וביאור הלכה בסי' קל"ב כבכל ימים שא"א למנצח ואא"א). **ב.** גם לילד שנולד ביום א' של פורים המשולש - קוראים מרדכי (עפ"י המהרי"ל) **ג.** בן הנעשה **בר מצווה** בשבת קדש - ייתן שוב מתנות לאביונים ביום ראשון.

הכנה, היערכות והדרכה לקיום מצוות ומנהגי הפורים - כהלכתם

הכנת משלוחי מנות

כלים הנקנים לשליחת המנות

הקונים כלי **זכוכית או מתכות** שונות (זהב, כסף וכדומה) תוצרת חו"ל לשלוח בהם משלוחי מנות - **אינם צריכים** להטבילם במקווה, שהרי טרם הגיעו לבעליהם העתידי, ובינתיים הם "כלי מתנה" ולא "כלי סעודה", אבל יש להודיע למקבלים, שהכלי טרם הוטבל (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל בקונטרס "קיצור הלכות טבילת כלים" סעיף י"א וכן הכריע הגר"א נבנצל יבדלח"ט בספר "ירושלים במועדיה" הלכות פורים עמ' תי"ג). ולדעת הגר"מ שטרנבוך שליט"א לא תועיל טבילת הכלי על ידי המשלח (שו"ת תשובות והנהגות א, תנ"ב).

אמנם שמעתי מפי הגרי"ש אלישיב זצ"ל שמן הדין, עדיף שלא להניח את המאכלים ישירות על גבי **הכלי עצמו**, כגון עוגה, פירות או שוקולדים וסוכריות ששולחים למשלוח מנות או ששולחים לכלה, אלא להשאירם בעטיפתם, והוסיף ואמר לי: שאין מועילה לעניין זה הנחת מפיון או ניר אפיה תחת המאפים, "שהרי השימוש באמת בכלי עצמו, והוא עדיין לא הוטבל". **הערה:** אוכל שהונח ואפילו בושל בכלי שאינו טבול - לא נאסר באכילה, אך אין לאוכלו מתוך הכלי (רמ"א יו"ד ק"כ, ט"ז וערוך השולחן, י"ז עפ"י התוס').

עיטוף משלוח המנות

שימו לב !! משלוח מנות **שכולו** סגור ועטוף מכל הצדדים - לדעת בן איש חי (בשו"ת תורה לשמה, קמט) נחשב רק כ"**מנה אחת**" **בלבד**. (מפני ש"אגד שמיה אגד" כגון בלולב ומיניו ובטנא של ביכורים) על כן כשמכינים את המשלוחים (גם בפורים גשום, שחובה לעטוף הכול היטב) יש לעטוף

מבין רכיבי המשלוח, מוצר מסוים או בקבוק בעטיפה נוספת מיוחדת, בנוסף לאריזתו המקורית, ואז ייחשב כמנה נוספת. ואכן, יש המשאירים את חלקה העליון של אריזת המשלוח פתוחה, או כשמוסרים משלוח כזה, מוציאים את הבקבוק או אחד המוצרים ומוסרים אותו בידם השנייה.

אחסון משלוחי המנות עד פורים

אין לאחסן את משלוחי המנות לפני הפורים מתחת ל**מיטות** שישנים עליהם **בלילה** (ראה שו"ע יו"ד קט"ז, ה ואפילו עטופים - ש"ך שם, ד בשם הב"י ושו"ת רב פעלים ב, יו"ד י"ג) אמנם, אם הדבר קרה, דעת הגר"ש וזנר זצ"ל שבדיעבד ניתן לקיים בהן המצווה בפורים, מפני "שומר מצווה לא יידע דבר רע" (קהלת ח, ד). וכן הורני הגר"ש אלישיב זצ"ל כמה פעמים כששאלתיו לעניין קופסאות בסקוויטים, אבטיחים ושישיות משקאות שהושמו תחת מיטות, שאף שדעת הגר"א (כמובא בחוכמת אדם) להחמיר בזה ביותר שאין להאכילם אפילו לא, לבעלי חיים, אבל אפשר לתתם לנצרכים, משום "שומר מצווה לא יידע דבר רע", ואמנם, אירע פעם שהשאירו אוכל תחת המיטה בלילה, והורה מרן החזון איש זצ"ל להביאו לישיבת "תפארת ציון" ולא להודיעם שהיה תחת המיטה. וכן הורה להקל לעניין אתרוגים ושמן להדלקת נרות שבת וחנוכה שהונחו תחת המיטה (ראה שו"ת בנין עולם, ל"ג שו"ת חלקת יעקב ג, ז ושו"ת מנחת יצחק ח, נ"ז והוראת הגר"ע יוסף זצ"ל בילקוט יוסף חנכה דיני השמנים, ה).

משלוח על ידי "חברה למשלוחי מנות"

חברות המקבלות הזמנות להכנת משלוחי מנות, וחלוקתם על ידי שליחים ליעדם, המציאות, עקב פקקי התנועה המצויים בימי הפורים, בפרט בשכונות של שומרי תורה ומצוות, שהשליחים מקדימים או מאחרים את מסירת המשלוחים, ויש **להתנות עמם**, שהמשלוח יגיע **ביום** הפורים **שבאותו** מקום היום פורים, בין הזריחה לשקיעה, דהיינו בין השעות: **6:08 - 5:39** - בפרזים וכן **6:06 - 5:41** - במקפים, שהרי יש להקפיד לקיים המצווה "לעשות את ימי הפורים" ולא בלילה שלפניו או לאחריו (רמ"א תרצ"ה, ד) ואף אם ההזמנה נמסרה לפני הפורים, יש אומרים שהעיקר שתגיע ביום הפורים, ואמנם לצאת ידי כל הדעות עדיף שגם היציאה מהשולח וגם ההגעה תהיינה ביום הפורים עצמו (ראה באר היטב שם, ז ושו"ת דברי משה א, ל"ח). וראוי שלא לסמוך רק על משלוחים על ידי חברות.

הפרשת חלה באפייה לקראת פורים

סוגי מאפה המתאימים למשלוחי מנות

עדיף להכין למשלוחי מנות מאפים מסוג **פרווה**, וכן שוקולדים - **פרווה** כדי לא להכשיל את המקבלים, בפרט כששולחים לאלה שאינם מדקדקים כל כך במצוות, וראוי להוסיף פתק, באלו **הכשרים** רכיבי המאפה ומה ברכתו. לאותם שאינם אוכלים אלא מקמח **מלא** - אין כל טעם לשלוח מקמח **רגיל**, ולרגישים ל"**גלוטן**" יש כמובן לשלוח בהתאם. כמו כן, אין לשלוח במשלוחי מנות אוזני המן **הממולאים בגבינה**, אף שאין זה אלא מאפה למתיקה ולא פת, כיון שאוכלים בשר בסעודת פורים, ועלולים להיכשל, אלא אם כן יש עליהם היכר חיצוני (הגר"ש אלישיב זצ"ל "וישמע משה" א, רמ"ה).

הלשות בצק לאפיה לקראת הפורים, ויש בקמח "שיעור" להפרשת חלה בברכה: לגר"ח נאה, (מנהג ירושלים) והספרדים - **1.666 ק"ג** לחזון איש - **2.250 ק"ג** ולבן איש חי - **2.486 ק"ג** (**יש לציין**, שבק"ג אחד של קמח בין **7-8** כוסות מדידה, ולדעת חכמי ביהמ"ד לחקלאות עפ"י התורה בראשות הגר"י אפרתי שליט"א, אין שינוי למעשה בחישוב הנפח, בין קמח **רגיל** לבין קמח **מלא**).

חובה שתדענה, שאין לברך על ההפרשה, אלא אם כן אופות **מיד** או על כל פנים **באותו יום**, את כמות הקמח של "שיעור ברכה" (חזון איש סי' קצ"ח עפ"י שו"ע ורמ"א יו"ד שכ"ו, ד כדין עיסה שלשוה על מנת לחלקה בעודה בצק).

ידיעות נחוצות באפייה לקראת פורים

שני תנאים לעיסה החייבת בהפרשה: **א.** שתהיה בלילה עבה (בצק שנילוש ולא בצק בחוש) **ב.** שנאפתה בתנור. **על כן: 1. בלילה עבה שנתבשלה או ניטגנה** (סופגניות, פסטה, קרעפלי'אך) – פטורה מהפרשה ורק ירא שמים מפריש בלא ברכה. **אמנם**, אם נאפה אפילו **חלק** מהבצק – מפרישים **מהכול** (שו"ע שכ"ט, ד ש"ך, ד ופת"ש)

2. בלילה רכה הנכחשת, שלבסוף נאפית (טורט, שיש, לעק'ך, רולדה) – **חייבת** בהפרשה **אחרי האפיה** [בתנאי שיש בה **קמח** כ"שיעור" להפרשה, בלא ברכה, דהיינו: **1.200** ק"ג (כ **10** כוסות מדידה מלאות בקמח, וזה די **נדיר** באפית טורטים, בבית פרטי, אלא באפייה גדולה לקראת **פורים** או אירוע] ("ארץ ישראל" לגרימ"ט זצ"ל ב, ג "מעשה רב" הגר"א, ק"ו ושו"ת שבט הלוי ה, רמ"ד).

3. בלילה רכה שאינה נאפית (חביתיות [- בלינצ'ס], פנקייקס, חטיפי מרק, בורגול ל"קובה" וכן "מלאווח" סיגרים ופסטלים המטוגנים בשמן עמוק) – **פטורה** בכלל מהפרשת חלה.

הערה: גם אשת **כהן** חייבת בהפרשת חלה. **בנות ובנים** שטרם הגיעו למצוות - **לא** יפרישו. **כשכבר הפרישו:** לדעת השולחן ערוך, אם הבת, **בגיל 11 והבן בגיל 12** - **בדיעבד** הפרשתם הפרשה. **ולדעת הגר"א**, יש להפריש שנית (עכ"פ בלא ברכה).

צירוף סל: כשאפו חלק מהעיסה, מבלי להפריש חלה, יש לדעת, שאין מפרישים **מן האפוי על בצק** ולא **מבצק על האפוי**, וכל הכמות העומדת להפרשה, צריכה להיות באותו מצב – או **עיסה** או **אפוי** ! לשו בצק ועוד בצק, ניתן **לחבר בין העיסות** ל"צרוף סל" כדי להפריש, כשמביאים אותן במגע זו בזו, באופן, שאם יתלשון ויפרידון, תנגוסנה זו מזו. **חיבור בין אפוי לאפוי**, "לצרוף סל" (כשלא הפרישו לפני האפייה, או בעוגות בחושות, שמופרשות לאחר האפייה) - מניחים את כל האפוי בתוך מגש אחד, או תבנית אחת, פורסים מפה או מגבת מלמעלה, מפרישים ולוקחים חתיכה מאחד המאפים, ושורפים באש או עוטפים פעמיים ומניחים בפח.

אין מצטרפים זה לזה עיסה **לחלות** (המוציא) עם עיסה **לרוגלך** או כל עוגיות "מזונות". בצק **מתוק עם מלוח**. בצק שחלקו להתמלא **בגבינה** – וחלקו **לפרוה**. בצק **מקמח רגיל** – עם בצק **מקמח מלא** (כשחלק מבני הבית מקפידים ואינם אוכלים קמח שאינו מלא. (ראה פסקי חלה להרשב"א שער שני (ג), חזון איש יו"ד קצ"ח, ג והמקור במשנה שאם חלק מהעיסה ערבב בה כרום ובחלק לא, ומקפידים שלא תגענה זו בזו - אינן מצטרפות זו לזו).

השנה, בפרט ב"פרזים" יש שתשלחנה פשטידת אטריות "קוגל" יש לדעת, שלדעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל והגרי"י פישר זצ"ל באבן ישראל ז, מ"ב, אף שנסתיימה הכנתה בתנור, כיון שכבר ראויות האטריות לאכילה לאחר הבישול ואין ההכנסה לתנור אלא לגבש את הפשטידה ולהשחימה - **פטורה** מהפרשת חלה (ואין בה דין "קביעות סעודה" כיון שדינה כ"תבשיל של דגן (מקרונים, ספגטי, קוסקוס, בורגול, דייסות סולת או קוואקר וסופגניות מטוגנות בשמן) שאין בהם דין "קביעות סעודה" ואפילו אכלו ממנה כ **230** גרם, אין מברכים אלא "על המחיה". מאידך, לדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל (ב"דרך אמונה" ד, עמ' 84) – כיון שעיקר וגמר הכנתה בתנור - דינה **כפת** הבאה בכיסנין, ויש בה דין "קביעות סעודה" וחייבת בחלה, והאוכל מקוגל **230** גרם - מברך ברכת המזון.

הערה: בצק שנילוש במי פירות בלבד (בלא אחד מ"שבעת המשקים": מים, יין או מיץ ענבים, חלב, שמן זית או זבש דבורים) – חייב בהפרשה **בלי ברכה**. ויש להיזהר מללוש כזו עיסה בלי תוספת של אחד משבעת המשקים! מפני שאסור לאבדה בשריפה או בהשלכתה לפח.

ההפרשה והברכה: יש נוהגות **ליטול ידיהן** לפני ההפרשה **ולתת לצדקה** (אחת משלש מצוות [חנ"ה] שנתנו לאישה לכפר חטאה של חווה, ו"צדקה תציל ממוות") קובעים מקום בעיסה, ממנו יפרישו, ואם יש שיעור הפרשה בברכה מברכים **תחילה** (**לפני** הפרדת ההפרשה) **בעמידה** בני **ספרד:** "**להפריש חלה תרומה**" ובני אשכנז: "**להפריש חלה**" [יש מוסיפים - "**מן העיסה**"]. מפרידים "כזית" [-כגודל קופסת גפרורים] לדעת הרמ"א, ולדעת בן איש חי: "משהו מן המשהו" ואומרים "**הרי זו חלה**". הופרדה ההפרשה **וטרם ברכו**, רק אם עוד לא אמרו "**הרי זו חלה**" אפשרי לברך ולומר "הרי וכו' (הגרי"פ פיינהנדלר זצ"ל עפ"י הרי"ף בשם גדולי הפוסקים).

את ההפרשה שורפים, על הכיריים או בתנור, לא יחד עם המאפה. ואפשר לעטוף היטב את שהופרש ולהניח בפח. לאחרונה, הציבו ברחובות קופסאות להניח ההפרשות, ויש השומרות על הפרשות כל השנה כדי לשורפן במדורת החמץ בערב פסח. **נאבדה ההפרשה:** אין צורך בהפרשה נוספת. **החזירו את ההפרשה בטעות לתוך הבצק:** יש להישאל בפני בית דין ולבקש להתיר ולבטל את ההפרשה הקודמת, ואז לעשות שוב "צירוף סל" ולהפריש בשנית בלא ברכה.

"הכנת משקאות לקיום" חייב אינש לבסומי...."

משמעות דברי **השו"ע** תרצ"ה, ב ושאר **הפוסקים**, שההתבסמות בפורים, **לאו דווקא ביין**, אלא בכל משקה משכר. אמנם ברש"י למגילה ז ע"א כתב: "**ביין**" וברמב"ם מגילה ב, ט"ו "ושותה **יין** עד שישתכר ויירדם בשכרותו", וכן כתבו הרוקח, רל"ז והרדב"ז א, תס"ב כיון שהנס היה ביין - יש להשתכר לכתחילה **ביין**. ואכן, למעשה, לצאת ידי הראשונים הנ"ל - ראוי לקבוע את עיקר השתיה ביין, ואפשרי להוסיף משקאות משכרים.

זהירות: על פי מקורות **רפואיים מוסמכים:** יש לשתות יינות ומשקאות **איכותיים**, עדיפים **בהירים בצבעם**, שאינם מכילים סוכר (יינות יבשים וחצי יבשים), כדי לאפשר עיכול מהיר, וספיגה בגוף ביתר קלות. **אין לשתות יחד, או בזה אחר זה מיד**, סוגי אלכוהול המיוצרים ממקורות השונים זה מזה: **יין + בירה ויסקי, וודקה + ליקרים. ובשום אופן** אין לשתות הרבה בירה ולאחר מכן יין. פרוט אופן נכון של השתיה ועצות להפגת השתיה וההתנהגות אחריה - להלן.

הנחיות למקיימים חייב אינש לבסומי בפוריא בהידור

(עפ"י מקורות רפואיים מוסמכים)

א. יש לאכול בטרם שותים, בעיקר מוצרי פחמימות [תבשילי דגן, תפוחי אדמה ואורז], ומומלץ לחם קלוי, המסייע רבות לעיכול האלכוהול. כמו כן, להקדים לשתיה, שתיית מים או משקאות קלים, עדיף המועשרים בוויטמינים, למניעת התייבשות הגוף, לסייע בספיגת האלכוהול, וכדי למנוע תחושת בחילה. יש להימנע משתיית משקאות המכילים קופאין (קולה, קפה, תה וכדומה), המייבשים בנוסף לאלכוהול. **ב** אין לשתות בבת אחת. יש להמתין בין מנת משקה, כגון כוס יין המכילה 13% אלכוהול, או כוסית משקה חריף של 45% כחצי שעה עד המנה הבאה, ולשלב אכילה, לתת לגוף זמן לעיכול האלכוהול. **ההמתנה, אינה מונעת את ההשתכרות!**

חידוש חיוני: מחקר חדשני שהתפרסם בחורף תשע"ח, חשף עובדה מדהימה ובדוקה, כדי להפיג את השפעת האלכוהול לאחר השתייה - יש לשתות משקה "ספרייט" או "7UP", והשפעת

האלכוהול מתפוגגת להפליא ! זאת בנוסף לשתיית משקאות המכילים: מלח, סוכר, אשלגן ובפרט ויטמין C להחזיר לגוף את המינרלים והוויטמינים שנאבדו, בעקבות השתייה המרובה. החשים, חלילה, שלא בטוב, בבוקר שלמחרת, מומלץ לאכול צינים, בננות וביצים (עדיף מבושלות ולא מטוגנות), וירבו בשתייה ובמנוחה.

כתב **בביאור הלכה**, תרצ"ה בשם **החיי אדם**: "ואמנם, היודע בעצמו שיזלזל... במצווה מן המצוות, בנטילת ידיים, בברכה וברכת המזון, או שלא יתפלל מנחה או מעריב, או שינהג קלות ראש – **מוטב שלא ישתכר**, וכל מעשיו יהיו לשם שמים". וציין מרן החפץ חיים זי"ע, שגם בפורים אסור לדבר "לשון הרע"...! **שימו לב !!!** בתום סעודת פורים, **השותים אינם נוהגים**, ורק **שוטים**, שותים ונוהגים!!!

הכנת ה"תחפושות"

כמה טעמים נאמרו למנהג ההתחפשות בפורים: **באליה רבה** (תרצ"ו) - "זכר למרדכי שיצא בלבוש מלכות". בספר **"מנהג ישראל תורה"** (שו"ע תרצ"ו) - "זכר לישועת פורים שהייתה נס מלובש ומחופש בדרך טבע". בשו"ת **משנה הלכות** ג, ס - "כיון שמחזרים על הפתחים לקבל מתנות לאביונים, וכדי שפושטי היד לא יתביישו, נהגו להתחפש". ב"**מנהגי ישורון**", ק"ג - כיון "שבימי אחשוורוש נהפכה הרעה לטובה, לכן נהגו להסתיר הפנים במסווה, רמז לכתוב: "אסתיר פני" (דברים ל"א, י"ח).

התחפשות אישה לאיש ולהיפך: ברמ"א תרצ"ו, ח: "מה שנהגו ללבוש פרצופים בפורים, וגבר לובש שמלת אישה ואישה כלי גבר, **אין איסור** בדבר מאחר שאין מתכוונים אלא לשמחה בעלמא" וראה משנ"ב בשם הב"ח שיש אוסרים, ועכ"פ צריך שיהא **ניכר** שהוא איש והיא אישה. וברשימות הגר"ח קנייבסקי שליט"א בשם החזון איש בראש ספר "אדר-פורים" להרה"ג צבי כהן זצ"ל שמשמעות דברי הב"ח שיש לבטל המנהג,

ואמנם בספר "חוט שני" שבת ד, עמ' רע"ט מביא הגר"נ קרליץ זצ"ל מעשה באב שנכנס לחזון איש בפורים עם בתו המחופשת לכן, עם מכנסיים, והחזו"א גער בו, שזה חוסר צניעות, ונתן לאביה מגבת, שיכסה את הבת עד שתגיע לביתה" בעניין זה, **בוודאי לבני ספרד** יש להחמיר יותר, שהרי המחבר בשו"ע לא הביא להקל בזה בפורים, ואכן בשו"ת **יחוה דעת** ה, נ: "**אסור** לנערים ללבוש בגדי נשים, וכן לנערות ללבוש בגדי גברים אף לשמחת פורים, שלא התירו לעבור על איסור תורה בשביל שמחת פורים".

צביעת השיער לבחורים: אף שיש בצביעת שיער לאיש איסור "**לא ילבש**" אפשר להקל באופן שהצבע אינו מייפה אלא מכער (שו"ת משנת יוסף ח, י"ז). ועל כן, אפשר לצבוע בצבע **ירוק או סגול** (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל בספר "יבקשו מפי"ו" ב, עמ' תס"ד ואינו דומה למעשה ייפוי הנשים (ראה שו"ת מהר"ם שיק יו"ד קע"ג).

תחפושות מפחידה: ברמב"ם הלכות חובל ומזיק ב, ז ובשו"ע חו"מ ת"כ, ל"ב שהמבעית [- מפחיד] את חברו, פטור בדיני אדם ו**חייב** בדיני שמים. ובשו"ת חוט שני פורים עמ' צ"ו: "יש להימנע מתחפושות מפחידות כי הפחד יכול להביא לידי סכנה". **ברכת שהחיינו על תחפושות**: אם התחפושות עלתה כסף רב, ולבישתה מאד משמחת, אפילו אינה אלא ליום אחד - **מברכים** עליה שהחיינו ("מועדי הגר"ח" (קנייבסקי שליט"א תש"ע). ובספר "וזאת הברכה" עמ' שט"ו שלדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל הדבר אינו תלוי רק בשמחה אלא **ביוקר** הבגד. ובספר "גם אני אודך" או"ח קמ"א : מן הדין **רשאי לברך**, ואם חושש לברכה לבטלה, יכוון בברכת שהחיינו על המגילה גם על

התחפושת. **תיקון התחפושת ביום פורים:** אף במקום שנוהגים איסור מלאכה, כיון שהיא מלאכה לצורך שמחת פורים - מותר (תרומת הדשן, קי"ב).

נוהגים ללמוד הלכה מהלכות הפסח בסעודת פורים בפרט במוקפים, השנה שהוא ממש תוך ל' יום לחג. ויש נוהגות לנקות ארון קטן, מיד אחרי סעודת פורים, שמשלושים יום קודם הפסח, מועילה כבר בדיקת הארון בנר או פנס (בלא ברכה), ואם לא מכניסים, מעתה, חמץ, המקום בדוק לפסח.

פרשת "כי תשא" - כ"ב אדר - "פרשת פרה"

מוציאים שני ספרים, וקוראים: **בראשון** - פרשת "כי תשא" **ובשני** - בפרשת "זאת חוקת התורה וגו' " (במדבר י"ט, א) **ההפטרה:** "ויהי דבר וגו' בן אדם וגו' (יחזקאל ל"ו, ט"ז). יש אומרים שקריאת "פרשת פרה" - **דאורייתא**, כפרשת "זכור". **לא אומרים** "אב הרחמים" אך **אומרים** "צדקתך וגו' " במנחה.

פרשת "ויקהל-פקודי" "שבת חזק" - מברכים חודש ניסן - "פרשת החודש" - ערב ראש חודש

מוציאים שני ספרים, וקוראים: **בראשון** - ויקהל-פקודי **בשני** - "החודש הזה לכם וגו' " (שמות י"ב, א) **ההפטרה: אשכנזים** - "כל העם וגו' כה אמר ד' " (יחזקאל מ"ה, ט"ז). **ספרדים** - מוסיפים פסוק ראשון ואחרון מהפטרת "מחר החודש". **מולד חודש ניסן:** בליל ראשון בשעה **7 3** דקות ו **5** חלקים.

בברכת החודש: כשאומרים "יחדשהו הקב"ה וכו' " אומרים **"ולגשמים בעיתם"** כיון שעד פסח עדיין זמן גשמים ואומרים גם: **"ולטללי ברכה"** כיון שמפסח הוא זמן טל (דעת הגר"ח קנייבסקי שליט"א בסוף ספר אישי ישראל) **אין אומרים** אב הרחמים ולא "צדקתך וגו' " במנחה.

ברכת המזון בסעודה שלישית "ערב ראש חודש"

המתחיל לאכול בשבת, ובמוצאי שבת חל ראש חודש: **דעת השולחן ערוך קפ"ח, י:** בברכת המזון - יזכיר **רק של שבת** וכן פסק בן איש חי חוקת כ"ב **וכן מנהג בני ספרד**. [שאם יאמר גם רצה, הרי זה כ"תרתיו דסתריו", כי אם שבת עדיין לא ראש חודש ואם כבר ראש חודש כבר לא שבת] מאידך, הכרעת **המשנה ברורה** שם ס"ק ל"ג שאם אכל פת גם בלילה, והרי הוא מברך בלילה - אומר **רק "יעלה ויבא"** ולא רצה (בשם המג"א) ומהגאון רבי מנדל וינבך זצ"ל שמענו, ששמע במשנ"ב דהיינו אף אם לא אכל פת בלילה, רק מברך בלילה - אומר **רק יעלה ויבא**. שיטה שלישית: **יש אומרים:** גם **רצה** וגם **יעלה ויבא** כיון שהתחיל בפת בשבת, וגם המשיך באכילתה בלילה, אין זה כ"תרתיו דסתריו", כיון שהתחייב באמירת שניהם (ט"ז).

הלכה למעשה: "דעביד כמר עביד", [כל הנוהג כאחת מן השיטות הנ"ל - **יש לו מי לסמוך**] ויש משתדלים לסיים את אכילת הפת לפני השקיעה - **5:50** ויכולים להמשיך לאכול אף מזונות ושאר מאכלים, פרט לפת, (בשם הרב מבריסק זצ"ל) ומזכירים בברכת המזון - **רק "רצה וכו'**

פורים כשר ושמח

לברורים וקבלת דפי הלכה הרב יצחק יעקב פוקס, y0548483398@gmail או בפקס:
025372586

מחבר הספרים: "תפילה כהלכתה" "הליכות בת ישראל" "הכשרות" הליכות בין אדם לחברו" ו"הליכות תינוקות וקטנים"